

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Forskningsrådet för miljö, areella
näringar och samhällsbyggande
Box 1206
111 82 Stockholm

Uppdrag till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande att stödja forskning och innovation inom områdena bioekonomi, livsmedel samt landsbygder och regional utveckling

Regeringens beslut

Regeringen ger Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas) i uppdrag att stödja forskning och innovation inom områdena bioekonomi, livsmedel samt landsbygder och regional utveckling. Formas ska inom ramen för uppdraget genomföra följande åtgärder.

- 1 Formas ska skapa ett nytt forsknings- och innovationsprogram med fokus på cirkulär bioekonomi inklusive skog. Formas ska samråda med näringslivsorganisationer som verkar inom bioekonomi om hur programmet ska byggas upp. Inom ramen för samrådet ska det tydliggöras hur ett programkontor inom bioekonomiområdet ska inrättas och arbeta samt vem som ska ha värdskapet för programkontoret. Formas ska därefter inrätta programkontoret. Avsikten är att programkontoret ska finansieras till hälften med statliga medel och till hälften av näringslivet. Programkontoret ska ha som syfte att identifiera och formulera företagsnära kunskapsbehov och prioriterade utvecklingsområden för forskning och innovation samt identifiera möjligheter till medfinansiering från näringslivet till forskning och innovation med målet att näringslivet ska bidra med minst hälften av den totala finansieringen. Baserat på förslag från programkontoret ska Formas utforma och formulera utlysningar och andra insatser samt fatta beslut om finansiering.

- 2 Formas ska under 2025 samråda med det programkontor som nämns under åtgärd 1, samt inhämta synpunkter från företrädare för akademien, om utformningen av en tioårig nationell forskarskola inom området bioekonomi. Formas ska därefter utforma och inrätta en sådan forskarskola, som ska starta 2026.
- 3 Formas ska förstärka det nationella forskningsprogrammet för livsmedel och därmed bidra till att uppnå livsmedelsstrategins övergripande mål (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338). Formas ska inom ramen för denna åtgärd inrätta en rådgivande grupp med representanter från företag och branschorganisationer av relevans för hela livsmedelskedjan. Den rådgivande gruppen ska ha som syfte att identifiera och formulera näringslivets kunskapsbehov och prioriterade utvecklingsområden för forskning och innovation samt identifiera möjligheter till ökad medfinansiering från näringslivet för förstärkningen av forskningsprogrammet. Baserat på förslag från den rådgivande gruppen ska Formas utforma och formulera utlysningar och andra insatser samt fatta beslut om finansiering.
- 4 Formas ska förstärka det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande genom forskning om landsbygder och regional utveckling, samt Sveriges lantbruksuniversitets arbete med Uppdrag landsbygd som syftar till att förbättra samordning och samverkan mellan de aktörer som bedriver forskning inom landsbygdsutveckling och regional utveckling.

Samtliga åtgärder i uppdraget ska utformas i enlighet med vad som anges i propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60).

För åtgärden att skapa ett nytt forsknings- och innovationsprogram med fokus på cirkulär bioekonomi inklusive skog (åtgärd 1) ska Formas under 2025 använda minst 25 000 000 kronor som ska redovisas mot det under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel för budgetåret 2025 uppförda anslaget 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning, anslagsposten 1 Forskningsstöd.

För åtgärden att förstärka det nationella forskningsprogrammet för livsmedel (åtgärd 3) ska Formas under 2025 använda minst 25 000 000 kronor som ska

redovisas mot det under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel för budgetåret 2025 uppförda anslaget 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning, anslagsposten 1 Forskningsstöd.

För åtgärden att förstärka det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande genom forskning om landsbygder och regional utveckling (åtgärd 4) ska Formas under 2025 utbetala 4 000 000 kronor till Sveriges lantbruksuniversitets arbete med Uppdrag landsbygd som syftar till att förbättra samordning och samverkan mellan de aktörer som bedriver forskning inom landsbygdsutveckling och regional utveckling, vilket ska redovisas mot det under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel för budgetåret 2025 uppförda anslaget 1:24 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning, anslagsposten 1 Forskningsstöd.

Formas ska senast den 15 oktober 2025 lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet). Därefter ska Formas årligen till och med 2028, lämna en redovisning i årsredovisningen om hur arbetet med uppdraget fortskrider.

Skälen för regeringens beslut

För att skapa högre produktion, högre förädlingsvärden och en ökad resurseffektivitet i hela landet inom ramen för en växande bioekonomi, behöver forskningsinsatser kopplade till bioekonomi stärkas bl.a. genom satsningar på nya material och processer. Bioekonomi är ett fält som är i ständig förändring och utveckling. Därför behövs både sektorsöverskridande och tvärvetenskapliga aktiviteter. Bioekonomin har även en tydlig koppling till resilient försörjningsförmåga vilket gör att forskningsinsatser och aktiviteter inom bioekonomi kan leda till ett förbättrat totalförsvaret. Det svenska skogsbruket bidrar till bioekonomin och till betydande klimatnytta både genom substitution av fossila alternativ och genom att fungera som en kolsänka. Forskning om skogens olika nyttor behövs för att kunna tillgodose många olika behov och därmed ge bättre underlag för avvägning vid målkonflikter när behovet av skoglig biomassa ökar i den framtida cirkulära bioekonomin. Den blå bioekonomin kan genom utveckling öka resurseffektiviteten och stärka livsmedelsproduktionen, samt tillhandahålla nya hållbara material.

För att snabbare realisera den biobaserade samhällsekonomin bör forsknings- och innovationssatsningar inkludera ett aktivt deltagande av näringslivet. I tidigare satsningar på forskning och innovation i samarbete mellan staten och näringslivet har fristående programkontor med utrymme att arbeta långsiktigt och strategiskt varit ett funktionellt redskap, se t.ex. rapporten Nioårsutvärdering av strategiska innovationsprogram: Slutsatser från sex utvärderingar 2023 (Vinnova slutsatsrapport, VR 2023:24). Nya insatser bör bygga på dessa goda erfarenheter. Regeringen anser att värdskapet för ett programkontor i första hand bör kunna placeras hos branschorganisationen Skogsindustrierna, i samverkan med övriga berörda branschorganisationer.

Bättre konkurrenskraft och grön omställning främjas genom stärkt kompetensförsörjning inom bioekonomi. En tioårig nationell forskarskola bör därför etableras i bred samverkan mellan staten inklusive lärosäten samt näringslivet. Regeringen konstaterar att näringslivet skulle kunna ha ett aktivt engagemang i utvecklingen av en sådan forskarskola. Även Bioekonomiutredningen har i sitt betänkande En hållbar bioekonomistrategi – för ett välmående fossilfritt samhälle (SOU 2023:84), föreslagit att en tioårig nationell forskarskola ska etableras i samverkan mellan staten, akademien och näringslivet och vidare, att näringslivet bör motfinansiera satsningen på en sådan forskarskola med minst hälften av kostnaden.

För att livsmedelssystemet ska kunna möta de stora utmaningarna inom klimat, miljö, hälsa och ekonomi samt säkra tillgången till livsmedel behöver konkurrenskraften i den svenska livsmedelskedjan och det nationella kunskaps- och innovationssystemet inom området stärkas. Regeringen kommer under 2025 att intensifiera arbetet på livsmedelsområdet och avser att uppdatera livsmedelsstrategin med större fokus på ökad lönsamhet och konkurrenskraft för svenska livsmedelsproducenter. Vidare arbetar regeringen med åtgärder för att stärka livsmedelsberedskapen i sin helhet för att säkerställa tillgång till nödvändiga livsmedel vid en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen.

Forskning inom det nationella forskningsprogrammet för livsmedel behöver förstärkas och samspela med mer företagsnära forskning och innovation. Detta är, enligt regeringen, endast möjligt om innovationssatsningen utgår från företagets behov. Näringslivet bör vara en tydlig medfinansierare inom programmet. I linje med regeringens uppdrag den 18 maj 2017 till

Vetenskapsrådet, Formas och Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd att inrätta nationella forskningsprogram (U2017/02404/F) bör därför en rådgivande grupp inrättas, inom arbetet med att förstärka det nationella forskningsprogrammet för livsmedel, för att bidra med näringslivets perspektiv. Deltagarna i gruppen bör representera olika delar av livsmedelskedjan. Representanter för andra relevanta delar av näringslivet kan också ingå.

Forskning inom området samhällsbyggnad kan bidra till att lösa samhällsutmaningar som städer, regioner, landsbygder och samhällen står inför. Ett systemperspektiv behövs på samhällsbyggandet. Det krävs ett fungerande samspel mellan städer och landsbygder som kan förbättra villkoren för att bo, verka och leva i hela Sverige samt bidra till hållbar utveckling. Det behövs även förbättrad samordning och samverkan mellan aktörer som forskar om landsbygdens förutsättningar, landsbygdsutveckling och regional utveckling.

Regeringens uppdrag till Formas att, inom ramen för livsmedelsstrategin, inrätta ett nationellt forskningsprogram om livsmedel (N2017/03897) och om ett nationellt forskningsprogram om hållbart samhällsbyggande (M2017/01282) löper under tio år, t.o.m. 2026. Regeringen aviserade i propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta en förlängning med två år t.o.m. 2028 och att programmen ska utvärderas efter tio år, dvs. 2027. Utvärderingarna av de befintliga programmen ger underlag för hur framtida satsningar på forskning och innovation inom respektive område ska utvecklas långsiktigt. När det gäller åtgärderna inom bioekonomi avser regeringen att utvärdera satsningarna och återkomma om lämplig tidpunkt för det.

Regeringen beräknar att 35 000 000 kronor kommer att avsättas för åtgärden att skapa ett nytt forsknings- och innovationsprogram med fokus på cirkulär bioekonomi inklusive skog (åtgärd 1) för 2026, 60 000 000 kronor för 2027 och 83 000 000 kronor årligen från och med 2028.

Regeringen beräknar att 15 000 000 kronor kommer att avsättas för åtgärden att utforma och inrätta en forskarskola om bioekonomi (åtgärd 2) för 2026, 20 000 000 kronor för 2027 och 27 000 000 kronor årligen från och med 2028.

Regeringen beräknar att 35 000 000 kronor kommer att avsättas för åtgärden att förstärka det nationella forskningsprogrammet för livsmedel (åtgärd 3) för 2026, 60 000 000 kronor för 2027 och 110 000 000 kronor 2028.

Regeringen beräknar att 5 000 000 kronor kommer att avsättas för åtgärden att förstärka det nationella forskningsprogrammet för hållbart samhällsbyggande (åtgärd 4) för 2026, 7 000 000 kronor för 2027 och 9 000 000 kronor 2028. Inom dessa givna ramar beräknar regeringen att 4 000 000 kronor årligen kommer att avsättas för åtgärden att förstärka Sveriges lantbruksuniversitets arbete med Uppdrag landsbygd, fr.o.m. 2026.

På regeringens vägnar

Peter Kullgren

Ylva Tilander

Kopia till

Finansdepartementet/BA och SFÖ

Utbildningsdepartementet/F och UH

Klimat- och näringslivsdepartementet/CKS, KL och NM

Sveriges lantbruksuniversitet